

БЎЛАЖАК ТАСВИРИЙ САНЪАТ ЎҚИТУВЧИЛАРИДА КАСБИЙ ИЖОДКОРЛИК ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Бекмуратова Шоҳида Неъматжоновна

Андижон давлат университети таянч докторанти

e-mail: shokhida2020@gmail.com

Аннотация

Ушбу мақола бўлажак тасвирий санъат ўқитувчиларида касбий ижодкорликни қобилиятларини такомиллаштириш ҳақида ёритилган бўлиб, талабалар ўзлаштириш даражасининг ривожланиш босқичлари ёритилган. Бунинг учун мактаб тасвирий санъат ўқитувчиси энг аввал касбий ижодкорликни ва мотивацион қобилиятларини такомиллаштириш, уни мактаб тасвирий санъатини ўқитишдаги роли, ўрни мазмун-моҳиятини, сўнгра мактаб тасвирий санъатини ўқитиш дидактикаси, унинг принципларини ва ўқитиш методларини яхши билиб олиши, яна улардан қачон, қайси ўринда, қандай мазмунда фойдаланишни ўзлаштириб олиш зарур.

Калит сўзлар: бўлажак ўқитувчи, методика, ўқув-тарбия ишлари, билим, маълумот, малака, тасвирий санъат, педагогик технология.

ПОВЫШЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ТВОРЧЕСКИХ НАВЫКОВ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Бекмуратова Шоҳида Неъматжоновна

Докторант Андижанского государственного университета

e-mail: shokhida2020@gmail.com

Аннотация

В статье рассматриваются условия развития профессиональных творческих и мотивационных способностей будущих учителей изобразительного искусства, а также этапы развития уровня успеваемости учащихся. Для этого школьный учитель изобразительного искусства должен прежде всего усовершенствовать свои профессиональные творческие и мотивационные способности, хорошо знать свою роль в преподавании школьного изобразительного искусства, содержание роли, а затем дидактику преподавания школьного изобразительного искусства, его принципы и методы преподавания, то есть знать, когда, где и в каком содержании их необходимо использовать.

Ключевые слова: будущий учитель, методика, учебно-воспитательная работа, знания, информация, навыки, изобразительное искусство, педагогическая технология.

IMPROVING PROFESSIONAL CREATIVITY SKILLS IN FUTURE FINE ARTS TEACHERS

Bekmuratova Shohida Nematjonovna

Doctoral student of Andijan State University

e-mail: shokhida2020@gmail.com

Annotation

The article examines the conditions for the development of professional, creative and motivational abilities of future teachers of fine arts, as well as the stages of development of the level of student achievement. For this, the school teacher of fine arts must first of all improve his professional creative and motivational abilities, know well his role in teaching school fine arts, the content of the role, and then didactics of teaching school fine arts, its principles and teaching methods, that is, know when, where and in what content they should be used.

Key words: future teacher, methodology, teaching and educational work, knowledge, information, skills, fine arts, pedagogical technology.

Бўлажак тасвирий санъат ўқитувчиларининг касбий ижодкорлигини ривожлантиришда тасвирий санъат дарсларида янги педагогик технологиядан фойдаланиш: асосан ўқитувчининг маҳоратига, илмий – ижодий тафаккурининг кучли, серқирра, замонавий, бўлишига ва ташаббускорлигига боғлиқ бўлади. Агар бўлажак ўқитувчи ўз касбини, фанини яхши билиб, уни сева олса, у албатта ижодкор бўлиб, ҳар бир янгиликдан фойдаланишга астойдил киришади. Бундай ўқитувчи келажакда албатта янги педагогик технологияни мазмун-моҳиятини ўрганиб, уни ўзининг педагогик фаолитига олиб киради. Янги педагогик технологиянинг барча принциплари, дидактик талаблари, методик йўналишлари, ва услубларидан мактаб тасвирий санъати дарсларида фойдаланиш имкониятлари жуда кенг бўлиб, уларни ҳар бири жуда яхши самара беради-ки, бу амалиётда ўз натижасини бермоқда. Шу ўринда “ижод”, “ижодкорлик” тушунчаларига алоҳида ёндашув асосида қараш зарур аҳамият касб этади. Ижод деганда кенг маънода шахс ёки жамиятнинг табиий, ижтимоий ва маънавий олами инсоннинг мақсад ва вазифаларига, унинг эҳтиёжлари, истаклари ва имкониятларига мувофиқ равишда ўзгартириш борасидаги бунёдкорлик фаолияти тушунилади. Ижодкорлик деганда мавжуд тажрибани янги ташкил қилиш ва билимлар, малакалар, маҳсулотларнинг янги комбинацияларини яратиш асосида моҳиятан янги моддий ва маънавий қадриятлар яратиш билан боғлиқ фаолият жараёни ёки янгилик яратиш қобилияти тушунилади. Ижодкорликнинг турли даражалари мавжуд: бир даражасида мавжуд билимлардан фойдаланилади ва уларнинг қўлланиш соҳалари кенгайтирилади; бошқа, юқори даражасида эса бирон бир объект ёки билим соҳасига нисбатан одатланиб қолинган нуқтаи назарни ўзгартириб юборадиган мутлақо янги ёндашув яратилади.

Ижодкорлик илмийпедагогик адабиётларда инсоннинг фан, техника, ишлаб чиқариш, маданият ва бошқа соҳаларда ижтимоий аҳамиятга эга бўлган янгилик яратиши билан боғлиқ мураккаб психологик жараён тарзида талқин этилган.

Фалсафий, педагогик-психологик адабиётларда “ижодкорлик” оригинал, такрорланмайдиган, ижтимоий-тарихий ноёблик хусусияти билан ажралиб турувчи фаолият тури сифатида талқин этилади. Сўнгги вақтларда “ижодкорлик” тушунчаси билан биргаликда “креативлик” атамаси ҳам кенг қўлланилмоқда. “Ижодкорлик” ва “креативлик” тушунчалари ўзаро синоним сўзлар сифатида ҳам қўлланилади. Ижодкорлик – бу муаллифнинг илҳоми, унинг истеъдоди, креативлик эса ижодкорлик қобилиятининг юксак даражаси. Ижодкорлик умумий тарзда маданий фаолият билан боғлиқ, креативлик эса субъект учун янги имкониятларни юзага чиқариш тарзида тавсифланади [1].

Креативлик ижодкорликнинг алоҳида таркибий қисми (ҳосиласи) сифатида талқин этилиб, инсон салоҳияти, индивидуаллиги билан боғлиқликда олиб қаралади. Айнан шу ёндашув объектив жиҳатдан ўринли, шунинг учун креативликни шахс ижодкорлигининг энг юқори даражада намоён бўлиши сифатида қабул қилиш ва мазкур масалани айнан шу контекстда талқин этиш мақсадга мувофиқдир. Педагогик ижодкорлик ўқитувчи томонидан муттасил ўзгариб турадиган таълим-тарбия жараёнида, талабалар билан мулоқотда оптимал ва ностандарт педагогик қарорларни ишлаб чиқиш ва жорий этиш демакдир.

Педагогик ижодкорликнинг асосий вазифаси эса талабаларга ахборот (билим) беришнинг янги мақбул тизимларини ишлаб чиқиш ва қўллаш, уларни педагогик маҳорат чўққиларига эришишда педагогика илми ва амалиёти тўплаган билимларга дахлдор қилиш, уларда янги билимларни мустақил излаб топиш малакасини ривожлантиришдан иборат.

Бўлажак тасвирий санъат ўқитувчиларининг касбий маҳоратини

оширишда ўқитувчи янги педагогик технологиянинг “Дарс технологияси” дан фойдаланган ҳолда:

- Модулли ўқитиш технологиясидан;

- Тезлаштириб ўқитиш технологиясидан;

- Муаммоли ўқитиш технологияси асосида ўқувчиларни мустақиллик, ташаббускорлик ва ижодкорлик асосида билим-малака олишга ўргатади.

- Табақалаштириб ўқитиш технологияси каби принциплардан фойдаланиб, ўз дарслари самарадорлигини ошириб беради.

Чунки, бўлажак тасвирий санъат ўқитувчиларининг методик тайёргарлигини такомиллаштиришда тасвирий санъат фанининг, беш турдаги машғулотларининг ҳар бир дарсида, ўқувчиларни янги дарсга, янги ўқув материалига олиб кириши, тайёрлаши учун янги педагогик технологиянинг мотивация - деб аталадиган дидактик жараёнидан фойдаланади [2].

Мотивация - мактаб тасвирий санъатни ўқитишда ҳам энг асосий дидактик жараён бўлиб, бу ўқитувчидан ўз соҳаси бўйича ва бошқа ўқув фанлари материаллари билан боғланган ҳолда, ҳар бир дарс мавзуси материалига ўқувчилар қизиқишини ошириш имкониятларини яратувчи ҳолатлардаги суҳбат ўтказишни ифода этади. Бу эса ўқувчиларни дарс материалига бўлган қизиқиши юқори даражада бўлишини таъминлайди.

Фақат бу ерда педагогик технологияда кўрсатилган ўқув – тарбия воситаларини кучайтириш керакки, бу мактабда тасвирий санъатни ўқитиш дидактикаси материалларини, кўргазма қуролларини ва натура фондини кучайтиришни талаб қилади. Бу талаб асосан мактабда Давлат ўқув дастури талабига жавоб бера оладиган тасвирий санъат кабинетини ташкил этиши ва уни ўқув базасини мустаҳкамлаб боришини тақозо этади. Мактаб тасвирий санъати кабинети тасвирий санъат ўқитувчисининг ташаббускорлиги ва ижодкорлиги, шижоати ва меҳнатсеварлиги билан ташкил этилади.

Ўқувчиларнинг мотивацион тайёргарлиги нафақат уларнинг танланган мутахассисликка бўлган муносабатига таъсир қилади ва уларнинг таркибини ўрганишга йўналтиради, балки “...ўз салоҳиятларини актуаллаштириш ва касбий ривожланиш сифати учун ўқув муҳити потенциалидан фойдаланишни рағбатлантиради”[3].

Н.Ю.Максимованинг таъкидлашича ўқувчиларнинг мотивацион тайёргарлиги “шахсият йўналиши, касбий фаолият қадриятларини онгли равишда қабул қилиш, назарий билимларни амалиётга айлантириш учун зарур бўлган шахснинг когнитив, хулқ-атвор ва ҳиссий-ихтиёрий таркибий қисмларини фаоллаштиришга имкон берадиган келажакдаги касбий фаолият самарадорлигини таъминлайдиган мотивларнинг устунлиги”[4]да деб билади.

Бундан ташқари, мотивацион тайёргарлик ўқувчиларнинг касбий ўз-ўзини англашга олиб боради. С.С.Кудинов, Н.П.Авдеев ва К.В.Архипочкина тадқиқотларида онгли равишда ажралиб турадиган ўқувчилар касбда нафақат ўз манфаати учун, балки жамият манфаати учун ҳам иштирок этишлари, нафақат ижтимоий-маънавий аҳамиятга эга эканлиги кўрсатилган. Мотивация айни пайтда ижтимоий-ахлоқий қатъият билан тавсифланган, хулқ-атворнинг ҳиссий-ихтиёрий тартибга солиниши, ўзини намоён қилиш учун интилишлар ва шахсият предметлари билан тавсифланган ўз-ўзини англашнинг мақбул тури эканлигини таъкидлашади.

Умумтаълим мактабларида тасвирий санъатни дарсларида янги педагогик технологиядан фойдаланиш: асосан ўқитувчининг маҳоратига, илмий-ижодий тафаккурининг кучли, серқирра, замонавий, бўлишига ва ташаббускорлигига боғлиқ ҳисобланади.

Агар ўқитувчи ўз касбини, фанини яхши билиб, уни сева олса, у албатта ижодкор бўлиб, ҳар бир янгиликдан фойдаланишга астойдил киришади.

Бундай ўқитувчи албатта янги педагогик технологияни мазмун-моҳиятини ўрганиб, уни ўзининг педагогик фаолиятига олиб киради. Янги педагогик

технологиянинг барча принциплари, дидактик талаблари, методик йўналишлари, ва услубларидан мактаб тасвирий санъати дарсларида фойдаланиш имкониятлари жуда кенг бўлиб, уларни ҳар бири жуда яхши самара беради-ки, бу амалиётда ўз натижасини бермоқда.

Фақат бу ерда педагогик технологияда кўрсатилган ўқув-тарбия воситаларини кучайтириш кераклиги мактабда тасвирий санъатни ўқитиш дидактикаси материалларини, кўргазма қуролларини ва натура йищналишини кучайтиришни талаб қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Фалсафа. Қомусий луғат. – Тошкент: Шарқ, 2004. – 308 б.
2. Б.Орипов. Тасвирий санъат ва уни ўқитиш методикаси. Т. 2005 й.
3. Р.Хасанов. Мактабда тасвирий санъатни ўқитиш методикаси. Т. 2004 йил.
4. Максимова Н. Ю. Психолого-педагогическое обеспечение мотивационной готовности студентов к профессиональной деятельности // Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. 2014. № 1 (2). С. 37–41.